

УДК: 336.221.4

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ФІКСОВАНИМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПОДАТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Собченко А.М. – к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ
Пилипенко К.А. – к.е.н., доцент, Полтавська ДДА

Постановка проблеми. Для підтримки і покращення функціонування аграрного сектора економіки та для зменшення податкового тиску на аграріїв у Податковому кодексі надається можливість сільськогосподарським товаровиробникам використовувати альтернативну систему оподаткування — фіксований сільськогосподарський податок, який якнайкраще враховує специфіку сільськогосподарської діяльності.

Стан вивчення проблеми. Сплата єдиного (фіксованого) сільськогосподарського податку в даний час являє собою спеціальну систему оподаткування, яка є досить актуальною і висвітлюється у багатьох працях провідних вітчизняних науковців, зокрема Ф.Ф. Бутенця, А.С. Барановської, Г.В. Власюка, Т.Є. Дугара, В.В. Жуковська, А. Козоріз, О. С. Кравченко, О.М. Шапошнікова та іншими. Проте ряд питань досі залишаються недостатньо вивченими, що зумовлює вибір теми та подальшого її дослідження.

Завдання і методика досліджень. Є вивчення основних аспектів оподаткування фіксованого сільськогосподарського податку, визначення підприємств, які мають бути платниками ФСП, та перелік документів, необхідних для їх реєстрації. На основі розглянутих особливостей оподаткування фіксованого сільськогосподарського податку визначити переваги та недоліки їх сплати.

Результати досліджень. Платниками фіксованого податку є сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм (колективні і державні сільськогосподарські підприємства, акціонерні товариства, агрофірми, селянські (фермерські) господарства та інші виробники сільськогосподарської продукції (далі — підприємства), що здійснюють діяльність з виробництва, переробки і збуту сільськогосподарської продукції.

Згідно з Податковим кодексом України під фіксованим сільськогосподарським податком (ФСП) розуміють податок, який справляється з одиниці земельної площі у відсотках її нормативної грошової оцінки та сплата якого замінює сплату окремих податків і зборів. Це визначення відрізняється від того, що було у Законі про ФСП, усього парою фраз, які мають принципове значення. [1]. ФСП відносять до спеціальних податкових режимів. Це не обов'язковий податок, а альтернативна система оподаткування. Тобто навіть якщо підприємство відповідає всім умовам для реєстрації платником ФСП, воно має право вибору: реєструватися таким платником чи бути на загальній системі оподаткування зі сплатою податку на прибуток або ж обрати спрощену систему зі сплатою єдиного податку. Платником ФСП можна бути при одночасному виконанні трьох умов.

1. Підприємство – повинно бути сільськогосподарським товаровиробником. Такими є юридичні особи, які виробляють сільськогосподарську продукцію та/або розводять (вирощують, виловлюють) рибу у внутрішніх водоймах, а також переробляють її на власних або орендованих потужностях (у т.ч. й на давальницьких умовах) [1]. Тобто фізичні особи (наприклад приватні підприємці), які займаються сільськогосподарським виробництвом, не можуть претендувати на сплату цього податку. Під сільськогосподарською продукцією розуміють власно вирощену (вироблену) продукцію (товари), яка підпадає під визначення груп 1—24 УКТ ЗЕД, а також продукти її переробки (обробки) [2].

2. Сума від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки за попередній податковий (звітний) рік має становити не менше 75,0 % від загальної суми доходу за цей самий період [3]. Із цієї умови випливає, що право на сплату ФСП потрібно підтверджувати щорічно. Тобто реєстрація платниками ФСП у минулих роках не означає автоматичного подовження її на поточний рік.

3. Наявність у власності або в користуванні (наприклад в оренді) сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду. До сільськогосподарських угідь відносять ріллі, сінокоси, пасовища та багаторічні насадження. До земель водного фонду — внутрішні водойми (озера, ставки, водосховища) [3].

Крім наведених умов, існують деякі обмеження, які не дозволять підприємствам бути платниками ФСП, а саме:

— вирощувати декоративні рослини (крім самостійно вирощених зрізаних квітів і продуктів їх переробки), диких тварин і птахів, виробляти хутряні вироби та хутро (крім хутряної сировини), якщо в них дохід від продажу такої продукції перевищує 50,0 % доходу від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки;

— виробляти підакцизні товари. Це обмеження не стосується підприємств первинного виноробства, які виробляють виноградні виноматеріали (коди згідно з УКТ ЗЕД) для підприємств вторинного виноробства (за умови, що останні використовують придбані виноматеріали для виробництва готової продукції);

— мають податковий борг станом на 1 січня звітного року (крім безнадійного податкового боргу, який виник унаслідок форс-мажорних обставин) [1].

Отже, якщо підприємство відповідає трьом вищенаведеним умовам і на нього не поширюються перелічені вище обмеження, воно цілком може бути платником ФСП. Що стосується звільнення від сплати деяких видів податків, то на сьогодні платники ФСП звільняються від сплати лише 4 податків [1]:

а) податку на прибуток підприємств;

б) земельного податку (крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва);

в) збору за спеціальне використання води;

г) збору за впровадження деяких видів підприємницької діяльності (у частині впровадження торговельної діяльності, тобто плата за патент на торгівлю).

При впровадженні ФСП перелік податків, від сплати яких звільнявся платник ФСП, налічував 12 податків, але з плином часу їх перелік поступово зменшувався. Ураховуючи те, що ПКУ ліквідував деякі податки взагалі, можна стверджувати, що платникам ФСП у 2012 р. порівняно з минулим додаткові податки сплачувати не доведеться. До інших пільг слід віднести можливість (яка існувала і до 01.01.11 р.) перебувати на спеціальному режимі з ПДВ, який тепер установлено ПКУ. Слід також зупинитися на транспортному податку. На сьогодні такого податку не існує: ПКУ встановлено збір за першу реєстрацію транспортного засобу. Платникам ФСП при придбанні нових машин і механізмів для сільськогосподарських робіт — товарні позиції 8432 і 8433 згідно з УКТ ЗЕД сплачувати цей збір взагалі не доведеться (як це було і раніше щодо транспортного податку), а от за інші сільськогосподарські машини (у т.ч. за колісні трактори та вантажні автомобілі) сплати збору не уникнути. Усі інші податки платники ФСП сплачують у загальному порядку.

Об'єктом обкладення ФСП є площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, що знаходяться як у власності підприємства, так і в користуванні (у т.ч. в постійному користуванні та оренді). Винятки становлять тільки землі, які взяті в оренду — такі землі включає в об'єкт оподаткування орендодавець, а не орендар. За базу оподаткування приймають:

— для сільськогосподарських угідь — нормативну грошову оцінку 1 га сільськогосподарських угідь конкретної категорії (рілля, сінокосів, пасовищ і багаторічних насаджень), проведена на 1.07.1995 р.;

— для земель водного фонду — нормативну грошову оцінку 1 га рілля по областях і АР Крим, проведена станом на 1 липня 1995 р.

Слід відмітити, для розрахунку ФСП грошову оцінку землі не індексують — цей висновок підтверджують і податківці в р. 360.03 ЄБНЗ. Також до земельної оцінки на 1 липня 1995 р. не слід застосовувати коефіцієнт 1,756, нещодавно внесений постановою КМУ від 31.10.11 р. № 1185 до Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів, затвердженої постановою КМУ від 23.03.95 р. № 213. Ставки податку з 1 га сільськогосподарських угідь і земель водного фонду залежать від категорії (типу) земель та їх розміщення, які закріплені в ПКУ у розмірах наведених у табл. 1.

Таблиця 1 - Розміри та ставки сільськогосподарських угідь

Назва сільськогосподарських угідь	Ставка, у %
рілля, сінокоси і пасовища	0,15
рілля, сінокоси і пасовища, розташовані у гірських зонах і на поліських територіях	0,09
багаторічні насадження	0,09
багаторічні насадження, розташовані у гірських зонах і на поліських територіях	0,03
землі водного фонду	0,45
рілля, сінокоси і пасовища, які використовують сільськогосподарськими товаровиробниками, що спеціалізуються на вирощуванні та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті (тобто тепличні господарства)	1,0

Для реєстрації (підтвердження реєстрації) платником ФСП сільськогосподарський товаровиробник повинен подати до податкової інспекції

пакет документів за місцем знаходження підприємства, перелік яких наведено у табл. 2.

Таблиця 2 - Перелік документів для сільськогосподарських товаровиробників платників ФСП

Назва документа	Призначення
загальну податкову декларацію з податку	вказується вся площа земельних ділянок, з яких справляється податок з сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ, багаторічних насаджень), та/або земель водного фонду внутрішніх водойм (озер, ставків та водосховищ)
звітна податкова декларація з податку	визначається окремо щодо кожної земельної ділянки
розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва	розраховують питому вагу продажу сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки в загальній сумі валового доходу, і якщо вона дорівнює або перевищує 75,0 %, то підприємство може претендувати на сплату ФСП
відомість (довідку) про наявність земельних ділянок	Зазначають наявність всіх земельних ділянок

Порядок та строки подання податкової декларації на поточний рік з фіксованого сільськогосподарського податку визначено Податковим кодексом України [1]. Сплата фіксованого сільськогосподарського податку провадиться щомісяця до 20 числа місяця, наступного за звітним подають відповідному органу державної податкової служби за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою законодавством. Сільськогосподарські товаровиробники самостійно обчислюють суму ФСП та сплачують до бюджету щомісячно, але не рівними частинами, а таким чином:

- у I і II кварталі — по 10,0 % річної суми податку;
- у III кварталі — 50,0 % річної суми податку;
- у IV кварталі — 30,0 % річної суми податку.

Підписують декларацію керівник і головний бухгалтер підприємства. Сплачуючи ФСП, платники перераховують кошти на окремий рахунок відділень Державного казначейства України в районах за місцем розташування земельної ділянки протягом 30 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного місяця в розмірі, визначеному в декларації на кожний місяць. Відділення Державного казначейства України наступного дня після надходження коштів розмежують і перераховують суми єдиного податку до відповідних бюджетів і державних цільових фондів, про що повідомляють відповідний податковий орган.

У ході дослідження нами визначено переваги та недоліки системи оподаткування по фіксованому сільськогосподарському податку, які наведені у табл. 3.

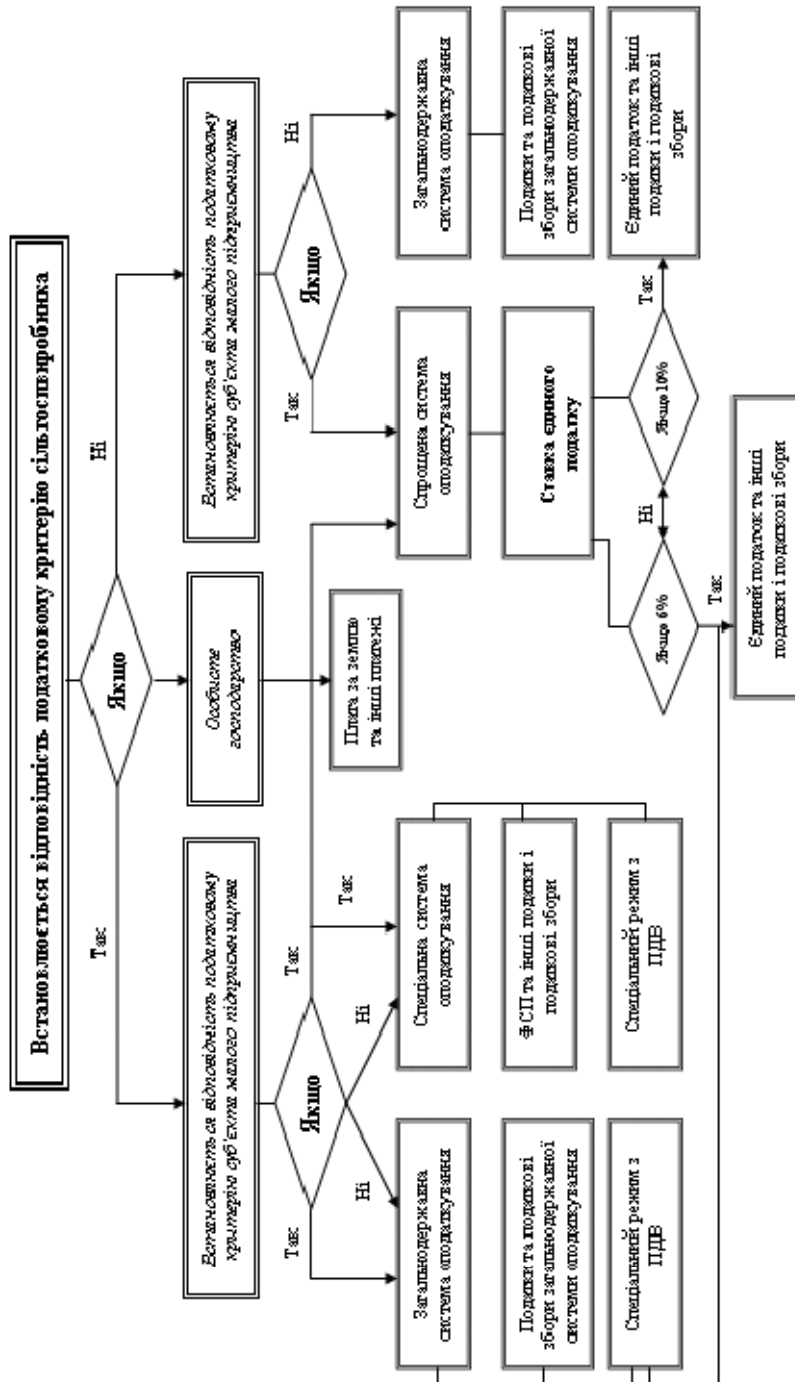

Рисунок 1. Модель функціонування альтернативної системи оподаткування у сільському господарстві України

У процесі дослідження різноманітних підходів до встановлення нормативу для сільськогосподарських товаровиробників за часткою валового доходу від реалізації сільськогосподарської продукції аргументовано необхідність його уніфікації на рівні 50 % з наданням їм права альтернативного вибору системи оподаткування (рис. 1). Дотримання таких умов дозволить розвивати інші види діяльності, підвищити рівень зайнятості сільського населення, одержувати додаткові доходи, розширити базу оподаткування та обирати найбільш сприятливий порядок розрахунків з державою.

Таблиця 3 – Переваги та недоліки сплати ФСП

Переваги	Недоліки
Низька фіксована ставка податку.	Якщо немає доходу, то ФП все рівно треба сплачувати в т.ч. й за працівників.
Облік доходів і витрат можна вести в довільній формі (для визначення обсягу доходу). Книгу за ф.№10 вести не обов'язково.	Працювати на ФП заборонено, якщо валовий дохід за попередні 12 місяців перевищує 119 тис. грн. або якщо у трудових відносинах перебуває більше 5 осіб.
Використовувати РРО (реєстратори розрахункових операцій) не обов'язково (крім торгівлі підакцизними товарами).	Продавати товар можна тільки на територію ринку, сплачуючи ринковий збір.
Не сплачується податок з доходів фізичних осіб - 15% (ПДФО) за себе підприємцем.	Не можна торгувати лікєро-горілчаними (можна торгувати пивом, вином, шампанським), тютюновими виробами та деякою іншою продукцією, забороненою до продажу на ринку (паливо, зброя ...).

Обґрунтовано, що розширенню ролі альтернативної системи оподаткування сприятиме її правове регулювання та виокремлення в підсистему, під якою запропоновано розуміти сукупність окремих податків і податкових зборів, сформованих на законодавчій основі як альтернативу встановленим у загальнодержавній системі оподаткування, які можуть бути обраними для розрахунків із державою певними категоріями платників за відповідності критеріям, передбаченим у Податковому кодексі України. Запропоновано сформулювати її із двох груп платежів, об'єднувальними в яких є ФСП і єдиний податок відповідно. Аргументовано доцільність зміни назви першого з них на спеціальний податок із земельних угідь сільгоспвиробників, що відповідатиме його призначенню, вказуватиме на об'єкт оподаткування та платника.

Виявлено, що однією з основних проблем ФСП є нерівномірність в оподаткуванні сільгоспвиробників з різною спеціалізацією та недосконалість переведення платників із спеціальної на загальнодержавну систему оподаткування.

Висновки та пропозиції. Сплата фіксованого сільськогосподарського податку має низку переваг порівняно із загальною системою оподаткування. Серед них необхідно виділити зменшення кількості податків і зборів, що сплачуються. Це, в свою чергу, істотно полегшує ведення податкових обліку і звітності, не вимагає додаткових знань у галузі оподаткування і необхідності відстеження змін, які стосуються сплати всіх передбачених Законом «Про

систему оподаткування» податків і зборів та досить часто вносяться у чинне податкове законодавство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України: про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України (із змінами і доповненнями): від 22 грудня 2011 року N 4235-VI.
2. Закон України “Про фіксований сільськогосподарський податок” від 03.02.1999 р. №320.
3. Фіксований сільськогосподарський податок // Журнал Все про бухгалтерський облік №4 (792) 15.01.2012 р.
4. фінанси сільськогосподарських підприємств [посібник з питань фінансових відносин у ринкових умовах] / [За ред М.Я. Дем’яника]. – К. : ІАБ 2000 – 604 с.
5. Огійчук М.Ф. “Бухгалтерський облік на сільськогосподарський підприємствах”: [Підручник] / [За ред проф. М.Ф.Огійчука]. – К. Аграрно освіта, 2001 – 605 с.

УДК 331.5.024.5

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ТА ЗАСОБИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Стефанюк С.В. – здобувач,
Мармуль Л.О. – д.е.н., професор, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку ринкових відносин та змін у народному господарстві України загострюється проблема збільшення рівня безробіття. У зв’язку з банкрутством, ліквідацією або реорганізацією великих підприємств та втратою деяких професій на ринку праці велика кількість незайнятого населення залишилася без роботи. Цей фактор порізному впливає на економіку держави. По-перше, ми отримуємо людину (сім’ю) без рівня мінімального достатку, тобто таку, що проживає за межею рівня бідності. По-друге держава недоотримує сплату податків та внесків, що тягне за собою дефіцит пенсійного фонду, що складає на даний момент майже 18 мільярдів гривень, а також дефіцит державного бюджету і зріст державного боргу. Рівень безробіття за методологією МОП склав 9,8 відсотки, але реально цей рівень суттєво більший. Боротьба з безробіттям для держави є одним з найголовніших завдань на даний момент.

Завдання та методика дослідження. Основними завданнями є впровадження та розвиток інноваційних систем для подолання безробіття, удосконалення державного регулювання ринку праці в Україні.